

ULB Halle
001 810 499

3/1

D: Fao 3224

Nur für den Lesesaal

Handwritten text at the top of the page, possibly a library or collection identifier.

6

بۇتۇن دۇنيا يوقسۇللارنى برلەشكۈز!

بالالار كۇتۇبخانەسى. 2 كىتاب

Fac 3224

چارلىز-روبىرتس

تۇردى ئىسەلى ئايىقى
بالاسىنىڭ واقىيەسى
ۋە
يىرتەگىدەكى شەھەر

ئوقب تۇرب ئىشلەشكە ئورگەن!

س.س.س. ر. خەلقلەرىنىڭ مەركەز نەشرىياتى

مەسكەۋ- 1925 يىل

ЧАРЛЬЗ РОБЕРТС
ПРИКЛЮЧЕНИЯ ТЭДДИ
И. ПОДЗЕМНЫЙ ГОРОДОК
ПЕРЕВЕЛ М. АЛИЕВ

На узбекском языке

ЦЕНТРАЛЬНОЕ ИЗДАТЕЛЬСТВО НАРОДОВ СОЮЗА С. С. Р.
Москва, Никольская, 10.

300 324
بۇتۇن دۇنيا يوقسوللارنى بىرلەشكۈز!

2 كىتاب

بالالار كۇتۇپخانىسى.

چارلىز - روبىرتس

[Roberts]

1927/
1861

توردى ئىسەلى ئايىق بالاسىنىڭ
واقىئەسى

ۋە

يىرتەگىدەكى شەھەر

ئوزبەكچە لەشدرگوچىسى: م. غەلىپى.

س. س. س. ر. خەلقلەرىنىڭ مەركەز نەشرىياتى

مەسكەۋ 1925 يىلى.

2

Bibliothek der
Deutschen
Morgenländischen
Gesellschaft

Книга набрана и отпеча-
тана в 1-й типографии Цен-
трального Издательства На-
родов С. С. С. Р. Москва,
Никольская, 10.

в количестве 4000 экземпл.

Главлит № 42600

I

تۇردى ئىسمىلى آيق بالاسىنىڭ واقىعەسى.

كۇمۇش كولىنىڭ بويلىرىگە، باپراقلى بەلەن يەنبەغىرلەرگە ئايدىن ئەمەكى بىلەن «بوتە» يورشىكە چىقىدىلەر.

بوتەنىڭ ياش ئاياغلىرى ئۇچۇن بو ئوزاقلىق ئاز ئىمەس ئىدى، ئايدىن ئەمەكى ھەم تەمەكى تارتىش بەھانەسى بىلەن تىز - تىز دەم ئالدرب تورەر ئىدى. ئو، بوتەنى ئاياغىدىن تايغونىچە چارچامانلىغىن ئەيتىمەي يورە بىرىش بىلەر ئىدى.

ئولەر ئىك سوڭ كۇمۇش قايراغىچنىڭ زەنگەر سايەبىنى ئاستىدەغى كوكەتلى تاش ئوستىدە ئولتوردىلەر. ئايدىن ئەمەكى دەم ئالاش ئۇچۇن بوندى قولاى جاي باشقە بر جايدە يوقىدىب بلدى.

پەستىراق دە ئونىچە بەلەن بولماغان توقاي ياغاچلارى ئارقاسىدەن گوزەل كولىنىڭ ئەينەكدەي يۇزى يەلتىرەر ئىدى. بوتە كوكەتكە چو كىكە تۇشب ئولتۇرب ئەرچەلەر ئارقەسىدە قەرەب تورگەن ئىككى ئالە-بولە قويان كورۇب قالدى.

«بىر ئەگەر جىمىتكەنە ئولتۇرب ئالسەك، بەلكم ئولەرىو گورب چىقىب ئويناشب قالەرلەر» دىب ئوز ئىچىدەن ئويلەب قويدى.

ئەنە شونى ئىندى ئايدىن ئەمەكى گە ئەيتىمەكىچى ئىدى بىردەن توقاي ئىچىدەن ئولەرنىڭ ئارقەياغىدە ئەللە قايردە بر نەرسە شاوقون

سالغانن ئىشتىدى. گورنمەس بىر جانوهر ياغاچ تەنەسىگە ترناغى
بلەن ياپش تىرنەب باقريب غىرللەر ئىدى. كىين ياغاچ يارلغانىنك
تاۋۇشى ئىشتىلب خوددى بىر كەتتە ئاغىر جانوهر زىچ شاخلار
ئارسىغە يىقىلب توشكەنگە ئوخشەدى.

قويانلەر يوقالب كىتىدىلەر. بوته برسە كرەب توشب ئەمە كىنك
تىنزەسىگە قاتتىغراق ياپش ئونگە سوراغ علامەتى كورونگەن،
كاسەدەى كوزلەرىنى تىكدى.

— تازەيىب قاچەدى دە، ديوانە، غەمى ھەم يوق. دىب ئايدىن
ئەمە كى كولگى بلەن ئىگرى قاشىنى پەستگە توشوب غور كلاب
قويدى. بوته:

— بو كم، نىمە؟ دىب سورەدى.

— ئەللە، ئەنە ئىدى! دىب باقرب قویب ئەيقەدن بولەك كم
بولەر ئىدى كم موندە شاوقون — سوران قىلا
ئالادى؟ سەن ياغاچدەن يىلغانىنى ئىشتەنگەندرسەن، يائىشتەمە دىگىمى؟
دىدى.

— ياغاچدەن نەمە ئوچون يىقلدى؟ دىب حەيران بولب بوته
تاغن سورەدى.

— بو نىسىنى ئىندى، بالام، ئوزم ھەم ... دىب ئايدىن ئەمە كى
باشلەب سوزىنى بترە ئالمەى قالدى.

— ئو، ئو، ئەللە نەمە چاقب ئالدى! دىب بوته قىچقرب، سە كرەب
قولاغىدان ئوشلەدى. ئاغرىشىدەن ئونك كوزلەرىدەن ياش چقدى.
ئايدىن ئەمە كى ئونى مەسخەرە قىلب قاراماقچى بولغان ئىدى،
كىتىدەن بو ھەم تاشدەن سە كرەب توشب، بىر جايى ئوتدەى يانب

كىتگەنگە ئوخشەدى، چىمىنى تاشلەپ، ئىكى قوللەپ ساچىنىڭ
ئارسىدەن قولىنى تاراقدەي ئوتكەزدى.

— ھە!! ئىي! ئۇنى ياغاچدەن يىقلىغانىنى ئىندى بىلىم دىب
چوزب سويلەدى. بو تە تاغنى قىچقۇرپ قولنى بىلەن ئاياغىنىڭ پايپاغى
قىسقە ئىشتانىگە يىتەلمەي قالغان جايىنى ئۇشلەپ بىر ئاياغى بىلەن
سەكرەي باشلادى. ھاۋادە بىلەن تىنمەس غىگىلەش پەيدا بولدى.

— تىز كىت بو يىردەن! دىب باقريب ئايدىن ئەمەكى
ئەچچىغى بىلەن خوددى بىر نەرسەگە باشىنى ئوزب ئالەتۇ. غانغا ئوخشەپ
باشىنى بۇ كۇب يۇزىنى بىكتىدى. ئو بو تەنى ھەم قولىدەن توتىپ
ئەرچەزار بۇرچەكىگە تارتىپ ئالب باردى.

— قايرىل! دىب بو يۇرۇق بىردى — قارىڭ بىلەن بۇ كۇلب يات!
ئولەر ئەرچەزارنى زىچ ۋە پەست ئوسكەن جايىدە بىر — بىرىنىڭ
يۇزلىرىنى بىرگە قىلىشپ ياتتى.

— بو بىرگە ئولەر ئوچىب كىلمەيدى، دىب ئايدىن ئەمەكى
غورگەلب قويدى — ئولەر زىچ شاخچەلەر ئارەسنى يەخشى كورمەيدى —
دىدى.

بو تە. بىر ئولەرنى ئارقەمزدەن ئىرگەشتىرىپ كىلگەنگە ئوخشەيمىز،
ئايدىن ئەمەكى — دىب بۇتۇن كۇچى بىلەن كوز ياشلىرىنى توتماقچى
بولب سويلەدى ئەنە بىتتەسى مىنم چەچمە ئورەلب قالغانغا ئوخشەيدى.
ھاي!... دىب تاغنى ئاياغىنى ئۇشلەپ قىچقۇرپ يۇبەردى.

— توغرى ئەيتەسەن! دىب ئەچچىغى كىلگەن كىشىنىڭ تاۋۇشى
بىلەن مەن قول كورگەن بولدى. نىگە كىم شو مىنۇتدە بىر ئەسەل ئەرى
ياقەسىگە تارماشپ ئالب بوينىنى چەقەپ ئالدى.

توتب ئالدى. ئونك ئۇستىدە تاغن بىر نىچە ئەرى ئوزىنى
زەھرىنى قۇيش ئۇچۇن قولاي جاي ئاختەرەر ئىدى. ئەمما ئەمەكى
ئولەرگە قاراماغان بولدى. ئو بوتەنك ساچىنى ھەم كوينەگىنى،
يىگىنى، پايپاغىنى، قسقه ئشتانچەسىنى نىز كورب چقدى، بو ئارادە
ھەلىگى ئەرىلە ئونك بەدەنىنى ئستەگەن جايلەرىگە ئش سۇقب.
ئالماقدا ئىدىلەر.

كىيىن تشلەگەن جايلەرىدەن ئوچتە ئەرى نشنى سوغورب
ئالب، تىرسىنك قەرەب تۇرغان ئاغرق جايىگە ئوتلەر ئاستدەن لاي
ئالب ياپشترىب قويدى.

بوتە بونىگە يىمەزە كولگى بلەن قەرەب، بۇرنىنك ئۇستىدەن
باشىنى قمرلاتب كوز ياشلەرىنى توشورەر ئىدى.

— رەھمەت. ئەمەكى رەھمەت — دىب مولايىمگنە سۇيلەدى.
كىيىن ئىسى ئى! ئايدىن ئەمەكى، كوزگىزنى قارەك، بر قورقنىچككى-
دىب قچقردى.

— ھە بابىلەب ئەدەبىنى بىرشدى-دىب باشىنى قمرلەتدى. ئوئىندى
ئوزدوشمانلارىگە بوتەنى خەۋفدەن چىقارب بەخزور جەزايىرە باشلادى.—
مەنى فەقەت كوزمنك ئاستنى چەقب ئالغانى بيتاقەت قلا ياتىدى.
قاراچى نىشىنى ئالامىسەنمى؟

ئوتكور كوزلى بالا دەرەۋ ئونى كورب سىكن، كىچكەنە بارماقلىرى
بلەن ئالب تاشلادى: كىن ئايدىن ئەمەكى ئاغرق جايىگە قارا لايدەن
نانچە قلب ياشترىب بولاب، ئونك ئارقەسىدەن بوتەنك شىشكەن قولاغىگە
رەھمى كىلب قەرەدى.

ئول ئوزىنك ماش-گورنىچ ساچىنى سىلەب، ھىچ بر

يامانراق نەرسە بولماغانغا ئوخشەتمەقچى بولدى.

— مەن چىلمىنى ئالب كېلسەم ئىدى، ئول ئوشە يېردە تاش ئالدىدە قالدى—باشن قەشلەب—تاغن براق حازر ئو يېرگە بارش خەۋەلك دە—دىب قويدى.

— نېمە گە ئولەر مۇنچە ئەچچىغلانشب كېتشدى، نېمە بولدى ئېكەن؟ دىب بو تە ئوز يەرلەرىنى ئەرتب — ئەرتب، ئەرىلەرنى شاخ ئەر قەلەرىدە ئەچچىغلەنب غـگىللەشلەرىگە قولاق سالب تورب سورەدى. — قولى! ھەمەسىگە ئوشە ئەخماق ئەق عەيىلى دە سندر شكە كۇچى يېتمە گەن. ياغاچنى تاپقاندە تا كەۋە كدەن ئەرىلەر چىق ئونى قاترب چە ققەنچە ئۇنگە ئۇرونب يانقان. ئو قورق قاجب كېتكەن، ئىندى بىر ئەرىلەر تىچىمە گونچە بو يېردەن چىقالمەدى ياتامز. بو تە خەفە بولابراق—تىز كەن تىچب قالەر مىكەن؟ دىدى. تاغن ئۇستىگە قولاغى ئەچب قىزب كىتب ئاياغى بولسە ئوندىن ھەم بەد تەر يانار ئىدى، ئەرچە شاخلار يىنك ئاراسىدە بوغولب قەرلەمەدى ياتش ئەلبەتتە خەفە قىلەر ئىدى.

ئايدين ئەمە كى ھەم ئوزىنى بەختلى ساناماس ئىدى براق ئول ھەر ۋەقت جودە ئىر كە كچە يورگەن بو بالەنى بر قاندى قلب ئاۋۇتس كىرەك دىب تاپدى.

ئول چونتە گىدەن ئىسكى بر خەت چىقەرىب، چلم نك ئەچچىغ تەما كسىدەن بارماق قالدغىدە، «پاپروس» يە سەب، خوددى بو شاخ ئاراسىدە قالغان ئەرىلەرنى تە كرار كىلترمەس ئۇچۇن چىككەندەدى قلب كوب—كوب تۇتۇن چىقارە باشلەدى.

— ئەسەل ئەرىلەر ھەر ۋەقت ھەم بوندى ئەچچىغلەنمەيدىلەر دىب

ئاۋۇتغان بولدى — كوپنچە ئولەر جۇدە ھەم بولە كىچە بولەرلەر. بو
ئەيق، كورە ياتسەن كۇ، جودە ئەحمەق ئىكەن دىيەمىن بر «توردى»
دىگەن ئايقنى بىلەر ئىدم، ئو توقاي تىپەلكلەرىدەن، «قەند باشى» ئاتلغ
تاغنىك يانباشىدە ياشەر ئىدى ئونچە ھەم ئەحمەق ئىمەس ئىدى.

ئول برانته شو ئەسەل ئەرى ئويىنى تاپسە ئوزى كىچكەن ئەيقچە
بولسە ھەم، ئشىنى بلب يەخشى قلار ئىدى. ئەتتەك كى شو ئەرىلەر
ئونك قولىگە توشمەدىلەردە تازە بابلەر ئىدى دە.

بو سوزلەرغە بوتە شوندى حەيران قالدى كم بر مینوت ئەرى
چاققان ئاياغىنى قولدەن بوشەتب:

— خەير، قەنى كەتتە ئەيق قىلالماغان، كۇچى يىتمە گەن نەرسەنى
كىچكەن ئەيقچە قانداي قلار ئىكەن؟— دىب قويدى. ئەمە كى:

— توختە مەنە مەن ئەيتب بىرەى— دىب گوۋ— كوۋ تۇتۇننى
ئوزىنىك كەتتە پاپروسدەن چقارب توروب سوز باشلادى.

— شو خوددى قارا ئالوچە چقەر وەقتى ئىدى. «توردى» ئايق
كەتتە كۇلرەك ئاناسى وە كىچكەن، يالتراق قارە ساچلى سىكلى وە ئىنىلەریدەن
ئەجرەلب ئوزى بر يالغوز قالدى.

ئولەرنك تور تەلەسى، قارا ئالوچە بلەن تولب ئوسكەن بەلەن تاغ
يانباغىلىدەن، قارانغۇ جايلەرغە تامور وە قوسن قارن كەبى نەرسە
ئىرلەشكە تۇشۇشدىلەر، چونكى ھە دىب ميوەنى يىدەبىرش كو ئىلىگە
تىككەن ئىدى.

ئاناسى، سىكلى وە ئىنىسى بەرابەر پولاد قاپقانغا توشب قالشدى، ئاز
بولماسە ئوزى ھەم توشب قالماغان بو «توردى» ئەيقچە ھەم بر ئىكى
مىنوت قورقنىچ بلەن ئولەرگە قاراب توردى، ئاناسىنىك خىررلەگەن
تاۋۇشىغە قولاق سالب تۇردىدە كىين ئورە سالب قاچدى.

ئول ئوز قارنداشلەرىنى قەيتب كورمەسلىگن بلەر ئىدى، شونك
ئوچون ئوزىنى جودە غەرىب وه بەختسىز دىب بلدى.
بوتون كون ئول قاىغىرب، بەلەن تاغ يەنبەغىرلەرىدە سەرسان بولب،
دەم ئالمەى ھىچ-نیمە يیمەى يوردى. ئىك سوک شوندى ھەم ئاچ
قالدى كم ئستەر—ئستەمس ئاوقاننى ئويلەشكە توغرى كىلدى. بر
ئاز ئوز غەملەرىنى ئىسدەن چقارا باشلاب، تاماق تابشكە ئورۇندى.
ئول بر دەن سىۋونجلى، غەمسز ئەيقچەدەن، قاواغى سالق قاىغىلى بر
ئايغغا ئوگورولدى.

ھەلى ئەيتكەندەى قارا ئالوچەلەر پشكەن چاغى ئىدى، باشقا
تاماق ئىرلەشكە "توردى" پەستگە توشوشنى ئستەمەگەنى ئوچون، قارن
تويدىرش غەمىدە بوتون كون بوى مىوۋە تىرش بلەن ئاوارا
ئىدى.

كۈنلەردەن بر كون شو تاقغە چقب مىوۋەلەرى كەتتە بولاب
پىشب كىتكەن جايغە كىلب قالدى دە ئشتە ھا بلەن ئولەرنى يیمە ككە
باشلادى.

تاماقغا قزىقب كىتب، قووانچىدەن وغللاب وه ئوۋاللاب قاي
بىر گە كىتە ياتقان ھەم بلەلمەى قالدى، بر دەن شو قارا ئالوچەلەر
شاخچەلەرىنك زىچ چە كەلەگنك اراسىدەن تۇشب كىتدى، جەرگە
ئوخشاش توغرى بە لە نلەك دەن پشقرىب تر ناكلەرى بلەن يايشب يومالاب—
يومالاب يىقلدى.

ئول تورت سارجىنك بەلەن لك دەن شوندى ئاغىرلىق بلەن يىقلب
توشدى كى بىر گە يىتەىلب ويقلەمەى قالدى.

ئەمما يېرى مەيدە ۋە قالن كۆكت ئۆسكەن يۇمشاق بولغانغا
سۈبەكلەرى سېنىشەن ساقلەنب قالدى.

بېچارە ئەيىچە، نېمە قلىشنى بىلمەي بىر ئىككى مېنوت ئولتۇردى.
بىر ئاز تىنچىپ ئالگەندەن كىيىن تورۇب يىقىلگەن جايىنى كورش ئۇچۇن
ئەيلەنمەككە باردى. بۇ جاي خوددى بىر قازان كەبى تورت تەرەپىدەن
بەلەن قىرلار بەلەن ئورەلگەن بولۇپ ئايچەغە تىرمەش چىش ھەم
بولماي قالە تورغانغا ئوخشەدى.

ئول بىر ئان چىقىش يولى بار مېكەن دىب ئەتراپنى بۇتۇن ئەيلەنب،
ھىدلەپ چىقىدى.

بۇندەن ئومىيىنى ئوزۇب، ئوزىنىڭ قارا كىچكەنە، سىزگۈلك
بۇرئىنى كوتەردى، مەئىوس بولۇپ يوقارىگە قارىدى.

ئەمما بۇندە ھەم چىقىش يولى يوق ئىدى. شۇ ئارەدە ئول بىر
ھىد سىزىب قالدى كىم ئۇ ھىد قاچىش نىكرىنى يوقاتتى بۇ شىرىن،
ئوتكۇر غەسل ھىدى ئىدى. تۇردى ئايچەغە ھىچ غەسل، يىمەگەن
بولسە ھەم ئونۇڭ قاندى مەزەلك ئىكەنلىگىن دەررەۋ بىلدى. ئول شۇ
ھىد سوڭىدە تىزگىنە يامان ئاچ قالغان بىل بىل قالدى. بۇ چوقۇردەن
چىقىش يولىنى ئاختەرش ئورنىگە ئول بۇ غەلەتى، ئەلامەت ياخشى
ھىدىنى قەيىردەن كىلگەن ئاختەرشكە تۇشىدى.

بۇ تورت تاغ ئارەسىدە بولغان چوقۇرلىق تەگىدە ئەتراپى مەيدە.
چۇيدە يولغونلەر بەلەن ئورەلگەن ئۇچتە كەتتە دەرەخت ئوسەر
ئىدى، بولەردەن ئىكسى كومكوك، كۆب شاخلك بۇ تاقلىق ۋە ياپراقلى
ئەرچە بولۇپ؛ ئوچۇنچىسى ساخلىرى سىكەن ئىسكى ئىدى. ئول بىر
تاماندەن ئاستىگەچە قورۇب كىتە بىر تاماندەن بىر نىچە شاخى
كۆكەرىپ تورەر ئىدى.

خوددى ياغاچ كەۋەگىنىڭ ئارقەسىدە ليغىن بېلىب «تۇردى» ئەيقچە
بىر چىكەسىدەن ئوشلەپ كوچى بارىچە تارتىدى.

شوقەرى، پوك، سىنق ياغاچنىڭ خوددى ئۇچىدەكى بىر كىچىكنە تىشكىنىڭ ئەتراپىدە بىر تودە ئەسەل ئەرىيلەر كۆرۈپ چىقىپ، تورغانىنى كۆرۈپ قالدى. ئەنە شۇندەن ئول گۈزەل ھىدلەر قايدەن ئىكەنلىكىنى بىلدى، ئول ھەلى كىچىكنە، بالەچە. ئەخمەق ئەيىچە بولسە ھەم، ئونۇ ئاناسى ئونىگە ئەنچە فايدەلى نەرسە بىلەرگەن ئىدى.

تۇردى ئەيىچە، ئەرىيلەرنى ئوزلەرنىڭ كىچىكلىكىگە قەرەمەسدەن، ئەنچە خەفە قىلىشىنى، بىلەر ئىدى، شۇندەكى بىر فىئەللەرى باركى يەخشىسى ئۇلەرگە تىكمەسلىك. لىكىن ئول كۇچلى ئختىيار ئىگەسى بولب ئويلەشكە ئارتق ۋەقت سەرف قىل ئولتۇرمەدى. غەسەلنى ياغاچ كەۋەگىدە ئىكەنلىكىگە تەمام ئىشەنپ، ئوشە زەمان ئونۇ ئەرقەسىدەن ياغاچقا چىقىدى.

— ئو، ئويلەمەسدەن ئە؟ ئەۋۋەل بىر ئويلەپ ئالساچى! دىب قورقۇپ ئوزىنىڭ ئاياغى ۋەشىشكەن قولاغى ئىسىگە تۇشدى. ئايدىن ئەمەكى بوتەنىڭ سوزىگە قولاغى سالماي؛ ياغاچنىڭ كەۋەكى ئىكەن ئاخىرىگەچە بارب چودە چۇقۇر بولسە كىرەك. دىب سوزىدە دەۋام ئىتتى چۈنكى «تۇردى» ياغاچقا ياپشپ، ياغاچ پوسلاغىنى ترناغى بىلەن قىرلاتىپ چىققا باشلاغان ئىدى، ئەرىيلەر بو خەۋفنى سىزىپ قالب تىنچىنر لاندىلەر. ئوھەلى كۇچىب ئوچوب كىتكەن ياغاچ تىرسىگە ترناقلەرى بىلەن ياپشپ ياغاچنىڭ يەرمىگە ھەم يىتكەننى يوق ئىدى، بىردەن بورنىگە بىر ئوتكۇر، ئالاۋدە نەرسە كىرىپ كىتتى. ئول باقۇپ يوباردى، ئاز قالدى ياغاچدەن، ئاغانەب توشە يازدى ئولەرنىڭ قاتىر چاقشنى ئونۇ ھەم. بىلەسەنكو! بولمەسەچى! دىب قولاغىغا ياسىپ قويگەن لىنى ئوشلەپ قويدى.

— ئەمما ئەيىچەمىز جودە تۇشۇنچەلى ئىدى، بىر قولى بىلەن ئوشلەگەندە
يېقىلىشىنى بلدى. ياغاچ ساپىنك بو يىرى شوندى ھەم يوغان ئىدى كى
ئول زورغە توتە ئالدى. شۇنك ئۇچۇن ئەرى چاققان بورىنى ياغاچقە
سورتب ياغاچنك ئەرى ياغىغا ئوتدى، ئوندى ياغاچ شاخچەلەرى ئونى
ئەرىلەر ھوجومىدەن بىر ئاز ساقلادىلەر.

بو يىردە ئەرىلەر ئونى كورمەگەن بولسەلەر كىرەك. جەمگەن،
ئولەرنك ئەچچىغەنب قىلغان غاوغالارى تىچىگونچە قولاق سالب يىردە
ياتدى.

سوگىدەن ئول ئەوۋەلگىدەى ئىتلىب، توپالاک قىلماسدان بىر بوتاقنك
ئوپورلغان جايىگە چىغونچە جەمگەن، ئەستە — ئەستە يوقارى چقا
يىردى.

ئو دەررەۋ ياغاچ ساپىدەن باشىنى چىقىرىپ: كەۋەك تىشىگەگەچە
يەنە ئوزاقى ئىكەن دىب كورمە كىچى بولدى.
بىردەن بىر ئەسەل ئەرى تاغن ئونك تۇمشۇغىنى چاقب ئالدى، ئو
تىزگىنە باشىنى ئو گوردى دەئەرىنى توتب مەجەئىنى چقارب ئەچچىغى
بىلەن يىب يوباردى.

كىين بىر شاخچەگە ئورەلب يومالاق بولب ياتب ئالدى. ئول بىر-
نىچە مېنۇت ئەچچىغەن «مغ-مغ» قىلدى، ئەرى چاقب ئالغان كىچكەنە
تۇمشۇغىنى سىكن-سىكن سىلەب قوپار ئىدى.

عەسەلنك ئوتكور ۋە شىرىن ھىدى بو يىردە جودە كۇچلى ئىدى.
ئوستىگە توردى-ئايىچە جۇدە ھەم ئاچچىغەندى. بوندى بولەك باشقا
ئەيىچەلەر، ھەتتا ئوشە كەتتەلەرى بولسە ھەم بو ئىشنى قىلەلمەى قەيتەر
ئىدى.

ئەمما شۇنى ئەيتىش كىرەككى، تۇردى ئاددى ئەيىچەلەر دەن ئىمەس
ئىدى. ئول ئاغرىغىدەن واى—واى لەب، تۇمشۇغىنى يەلەب، نىمە، بىر
ئويگە كىلگۈنچە ياتى ئالدى، كىيىن ئول تەغىن شاخ دەن شاخغە
سىكىن، جىگنە سايە دەى بولب ئوتە بىردى.

خوددى كەوۈ كىنك ئارقەسىغا كىلب قالغاننى كورب قولىنى سىكىن
چقارب ترناقلىرىنى كەوۈك تىشكىگە ترگەب تورب كوچىنك بارىچە بىر
سلىكتىدى. كەوۈ كىنك ئەترافى چىرىگەن بولوب بىر كەتتە ياغاچ بولە گىنى
ئەسەل ئەربىلەرى بلەن بىرگە ئوزوب ئالدى.

ئەرىلەر ھەممەسى ئونگە ياپىشپ ئالدىلەر ئو جان ئەچچىغىدەن
باقرب يوباردى، كوزلەرىنى يۇمۇب، تۇمشۇغىنى توتب تورغان شول
قولى ئاستىغا ياشرىدى، ئونگە قولى بلەن تاغىن كەوۈ كىنك بىرچىكەسىدەن
تارتىدى. بو گەل ئول ياغاچ دەن قاتغراق ئوشلەدى.

بو قاتتىغ قىنالشىگە چىدەب تورە ئالەمدى. ئول ئەچچىغى بلەن قولاغى،
تۇمشۇغىگە ئوروب ھاۋادە قورت دەى قەينەب تورغان ئەرىلەرنى ئاياغى
بلەن ھەيدەر ئىدى. ئەرىلەرنى غوڭغلاب قىلغان شاوقونلەرىدەن ئو
قۇرقب كىتتى.

ئول بىر—بىرچە مېنۇت ياۋايىلىق بلەن قوللەرىنى ھەر تەمانغە سىلىكتىب
ئوزىنى ساقلاب توردى. كىيىن ئول ۇغلىلەب. ئىككىلەب ئالب چاققانلىق
بلەن بىر شاخچە دەن بىر شاخچە گە سە كرەب توشە باشلەدى. ئىك
پەستدە گى بىر شاخچە دەن ئوزىنى تاشلەب يوبەرب قەتتىغى قىلماسلىق ئو چۇن
ياغاچ پوسلاغىغا ياپىشپ، ترماشب توشدى.

بىرگە توشوب ئالب جونلەرىگە ئورەلگەن يۇتۇن ئەرىلەرنى
ئولدر گونچە قوروق شاخ ۋە ياپراقلەر ئوستىدە يومالاتە بىردى.

بوته «قالغان ئەرلەر ئونك ئارقەسىدەن نینگە قوۋلاشمەدىلەر؟ بو
كونگى ئايغىنك ئەر قەسىدەن تازە قوۋلاشدىكوا!» دىب سورەب قويدى،
— ھە قوۋششمەدى! — دىب تورب ئايدىن ئەمەكى — بو جودە
عەقلى سوراغ بو، مەن ھازر جەواب بىرە مەن — دىب ئىر كەلب
قويدى.

ئەيچە دوشمەنلەردەن قوتولب، بو گون مەن قىلغاندەي ياپراقلەر،
شاخلەر ۋە ئوتلەرنى بىرنك ھول ۋە سالقن توپراغى چىغونچە تىتە
بىردى. ئونك شىكەن توشۇغىنى تىقب، چولەقور گە قولاقلەرىنى
ۋە قاقاقلەرىنى ئىقلاغانىنى كورسەك ئىدى.

بىر-قەنچە ۋە قىتدەن سوڭ ئول ئەنچە تۈزەلدى، نینگەكى ئەرلەرنك
نىشىدەن ئەيقلەرنك قانى ئادەمنىكى دەي ئونچە بوزولمايدى، بەدەنىنك
بولەك جايلەرىگە دىسەك، ئەرلەر قالن تىرى ۋە قۇيۇق قالن جۇنى
ئارەسىدەن ئونگە ئارتق زەرەر بىرە ئالمادىلەر.

ئىك سوڭ ئول ئولتوروب ئالب يان-ياغۇ قەرەب ئالدى. ئەمەكىنك،
شونى بىر كوروشك كىرەك ئىدى دە! دىگەن سوزىگە بوته:
— مەن شو بىزدە بولمەگەنم ئۇچۇن سۇيونمەن! دىب سۇيۇنب
قالدى.

ئەمما ئايدىن ئەمەكى مونگە فولاق سالمەدى. سوزىدە دەوام ئىتدى.
— ئونك ئالدىغى ئاياغلەرى بۇتۇن لاي ۋە بالچق قاقا بويالغان مەدارى
قوروغان كوكرەگىدە ئاسلب، توشۇغىگە بولسە بۇتۇن توپراق،
ياپراق ۋە كۇكەنلەر ياپشقان ئىدى.

ئەمەكىنك شىش-گەن كوزى ئالدىگە ياپشترغان قارە لاي پارچەسىگە
تىكىلب تورب:

— بىزنىڭ ھەم ئەپتىمىز جودە جايىدە بولسا كىرەك دىيىپ قويدى.
ئەمە كى خوددى ئىشتمە گەندەي بولب:

— ئونىڭ يەلتىرەب تورغان جۇنى شوندىي بىر حال دەئىدى كى دىيىپ
سوزىدە دەوام ئىتتە بىردى — ئاناسى كورسە ھىچ «بەرە كەلە ئوغلىم!»
دېمەس ئىدى. ئەمما ئونىڭ كىچىكەنە يۇمۇلگەن كوزلەرىدە ئەچچىغ
ئالاوى ئەلەنگە ئالغان ئىدى. ئو تاغنى ئەسەل ھىدن سىزدى.
دەرەختنىڭ كەۋەگىگە قەرەب تىشىگى نىڭ ئەۋەلگىدەن كەتتە بولگەن زىنى
كوردى. ياغاچ تەنەسى كەۋە كەن باشلەپ كەتتە كان يارلغان ئىكەن.
كەۋەك ئەتراپىدە بولسا ئەۋەلگىدەي ئەرىيلەر كۆب ئىمەس ئىدىلەر.
بو سوزنى ئىشىتب بوتەننىڭ كوزى ھاۋلو قوشدان ئوتلەنب
كىتتى كى ئەمە كى بونى كورب شاشلەپ ئوياغىنى باشلەدى.

— كورە ياتبەنمى، ئەرىيلەر ئويلايگە دوشمەن كر گەنن بىلدىلەرمى،
دەررەۋ ئامبارلەرىدەن قىمەت بەھا نەرسەلەرنى ئالب قاچىنى دوشمەن
بلەن كورەشب يورشكە قاراغاندا ئارتىغراق ۋە فائىدەلىراق دىيىپ
تاپەرلەر.

ئولەر ھەم ئويى كۇيگەن ئادەملەر كەبى قلىشادى. ئەۋۋەل «يانغىن»
نى ئۇچۇرشكە تىرشەلەر. بو، بولماغاندەن كىن ئويدەگى نەرسەلەرنى
چقارشقا خەرە كەت قىلەرلەر.

ئەرىيلەر ھەم خوددى شوندىي در. ئەۋۋەل دوشمەنگە ھۇجۇم
ئىتب ئۇنى قاچىر مەقچى بولەرلەر. دوشمەننىڭ ئويگە كرىب ئالب
تالان قلا ئالشكە كوزى يىتكەندەن كىن دەررەۋ كۆب مەشەققەتلەر
بىلەن توپلەگەن قىمەت بەھا ئەسەللەرىدەن مومكىن قەدەر قارنلەرىنى
تولدورە — باشلادىلەر. ئولەر فەقەت شو ئەسەلنى قانداي قلب

كوپراق ئالب كيتش حەرە كەتتەگە توشىپ قالىشادىلەر، شو ئەحمەق
ئايقۇن كەسافەتتەن بو كون شوندىكى كوئىلىنى ئىشكە ئوچرادىك.
بو ئەحمەقنىڭ عەيىبى شۇكى كوچى يىتمەيتورگەن، بوزالمەي تورگەن
بر كەوەكنى تەللەپ ئالب بوشقا ئورنىگەن. ئەرلەر توشونىپ قالىپ،
ئونۇ ئويلەرىگە كىرەلمەسلىگىن بىلەن ياخشىلاپ موللا قىلىش ئۇچۇن
ھەممەسى بەرەبەر ئونۇ ئۇستىگە كىلىشكەندە.

ئەمما ئول شاخلەر ئاراسىغە قاچىپ قوتلىپ ئالگەننى ئۇچۇن
ئەرلەر بىزگە ھۇجۇم قىلىشىدىلار دە!

— بىز ھىچ بىر ئەسەل — پەسەل ئالەمزدىگە نىمىز يوقىمىز ئادىب بو تە
خەفە بوغاندەي بولدى.

ئايىدىن ئەمەكى بونىگە ئشانماغان دەي بولۇپ: كىم بىلەدى
بەلكى سەن بىلەن بىز كىچىقورون كىلىپ ئويلەرىگە ئوت قويۇپ يو
يوبارەمىز، ئو حالدە نىمە بولەدى؟

مەنە ئايىق بىلەن بىزنىڭ ئورنىمىزدە شو فەرق بار خەلاس.

ئەنە شوندىكى قىلىپ ئو توشۇقلەرىدىن خەزان وە لايلارنى ئالب
بىتمەسەن ھەم تىزىراق ئەسەلنى تاتىپ ئەرلەردەن قەسدىنى ئالغوسى
كىلدى.

بوگەل ئو ياغاچكە جودە سىكىن چىقىدى. ئەرلەر بىلەن سەن دىب
جەمگەنە حەرە كەت قىلدى. كەوەكنىڭ تىشىكى بىلەن بەرەبەر بولۇپ
ئالب ياغاچكە قاتتىق ياپىشىپ ئالدى دە ئونۇ قولىنى چىقارىپ تورۇپ
ياروغنىڭ بىر چىككەسىدەن قاتتىق توتىپ كوچى بارىچە تارتىدى.

يەرم چىرىگەن ياغاچنىڭ كەتتە بىر بولەگى كۈتلمەگەن حالدا سەنب
نوشتى كى «تۇردى» ئاز بولمەسە بىر گە يىرگە يىقلىب توشە يازدى.
ئونۇڭ ئەر قەسىدەن بىر تودە ئەرى ئۇچۇب تۇشتى، تاغنى يىچارە
نوردىنىڭ باشى بىر تودە كىچىگىنە ئۇچۇب يۇرۇچى كۇيدىر كىچ
ئالوچەلەر ئاراسىدا قالىپ كىتتى.

ئەمما، ئول ئوزۇلگەن پەرەخىياغاچ بولەگىنى قولدەن يىرمەدى.
ئىچىدەن بال قويۇلىپ ئەرىلەر سورب تورغان ئەرى خانەنىڭ كەتتە
بىر بولەگى ئۇنگە ياپىش قالىدى. ھەر بىر مېنوتدە تۇمشۇغىنى توتىپ،
ئىگرەب تورب ئەرى خانەنى ئەسەل ۋە ئەرىلەرى بىلەن قوشىپ بىر
تشلەم يىدى.

بوندە يەخشى نەرسەنى ھىچ يىمەگەن بەلكى تۇشىدە ھەم
كورەلمەگەن ئىدى! ئونۇڭ تۇمشۇغى ئاغرىپ ئوت ئالب تورىدىر.
ئەمما بو ئوخشاۋسىز تاتلى، مەرزەلك نەرسە ئالدىدە بو نىمە دىگەن گەپ!
بو تاغنى بىر تشلەم قىلىپ قالغان — قوتغان ھەممەن تاغنىغا سالىدى.
كىيىن ياغاچ پەرەخەسىنى يىرگە تاشلىدى.

بو ئارەدە ئەرىلەر ئۇنى تىچ قويىپ بىردەن يوقالىدى. ئولەرنىڭ
ئويىنىڭ ئىچى كۇننىڭ ياروغى نورى بىلەن ياروغلەن، ئولەر فەقەت
ئويلەرىدە بار نەرسەلەرنى قوتقازىش فەكرىگە توشىپ قالىدىلەر. توردى
ھەم بو يىردە ئۇندەگى بار نەرسەنى ئالاش فەكرىدە ئىدى. ئول كەلەن (كەتتە)
دۇماغلىك قىلىپ كەۋەك ئاغزىگە بارىپ ئالب، ئاچ كوزلك بىلەن
قولىنى ئەرى خانە ئىچىگە تەپ، كەتتە ئەرى ۋە بالى بىلەن تارتىپ
ئالب، ئەرىمى، بالى، ئەرى بالەسىمى فەرق قىلماسدان ھە دىپ ئالب
يىدە يىردى.

باشىدەن ئەقلى ئوچكان ئەرىلەر بونىگە ئارتق دققەت قىلمايدىلار.
ئولەر ئوز قارنلەرن تولدورۇش بلەن ئاوارە ئىدىلەر.
بوتە لەينى ئىمب تىلەب قويدى. ئو ئوزى ھەم ئاچلىغىن
سىنرە باشلەدى.

— ئەيقچە بولسە — دىب ئەمەكى دەوام ئىتدى — «ھە!» دىب
كەوشەب ئاخرىدە ئەرى خانەگە ئاغزىنى تىقبا ئالغان ئىدى. ئو وەقت
واقتى بلەن ئەرى چاققان سىزب قالسا ھەم ئونىگە ئەھەمىيەت
بىرمەدى. ئاخرىدە شۇندەى تويدىكى بىر چەينەم يوتشكە ھەم
بولمىدى قالدى.

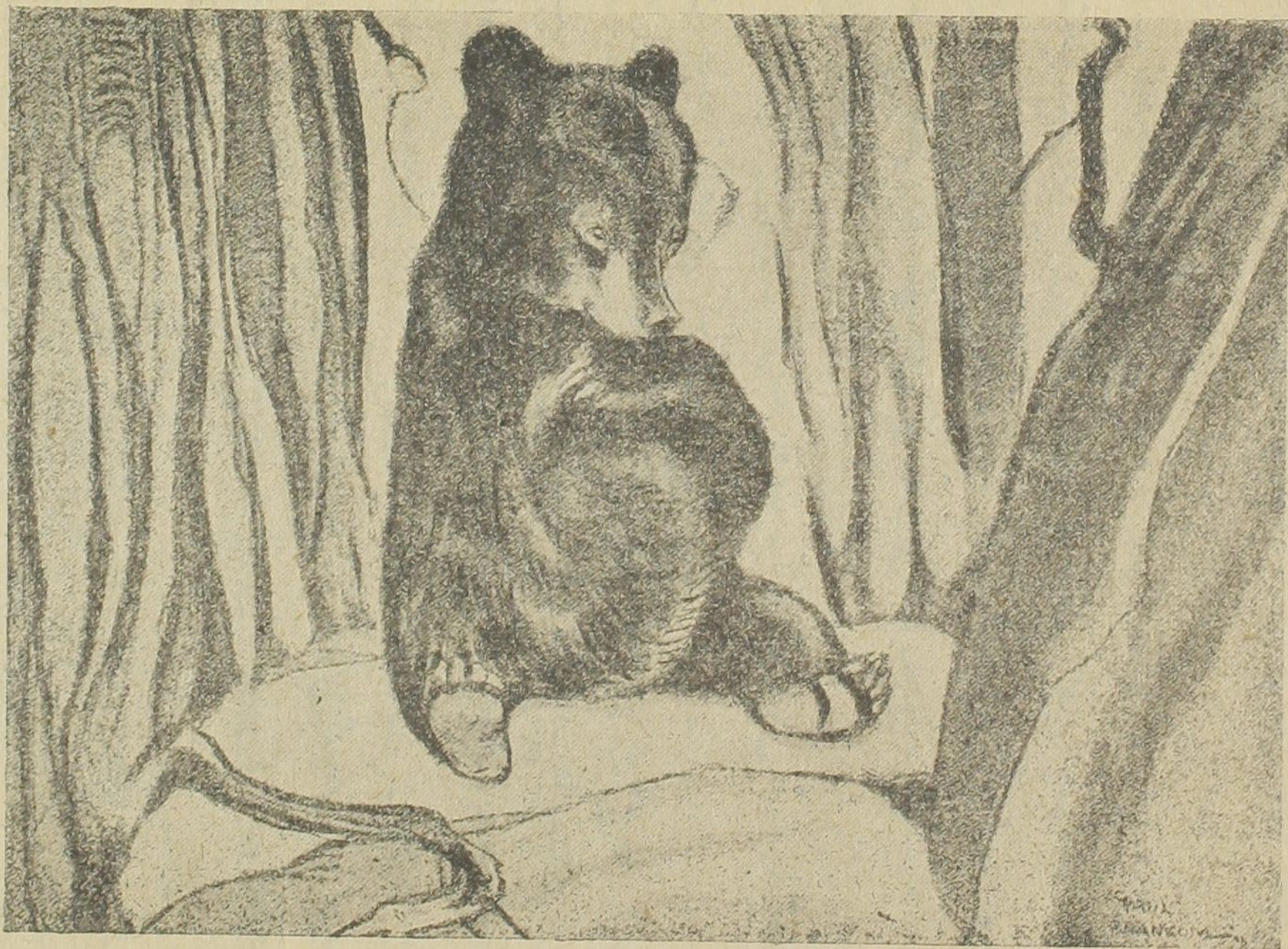
شوندەن كىين ئول باقرب، باقرب سىكن — سىكن تۇشە باشلەدى.
ئونىك جۇدە ئويقوسى كىلدى.

بىرگە توشب ئالب، ئارقە ئاياغىدە توروب ئوياغ — بوياققا
قارابىرەن راخەت قىلا تورغان كىك جاي ئىزلەب قالدى. ئونىك
قاواقلەرى ئەرى چاققانلىغىدەن شىب كىتگەن بولسە ھەم كىچىكە
قارنچەسى ئەسەلدەن تازە شىكەن ئىدى، شونىك ئۇچۇن ئونىگە ھەمەسى
بارى — بىر بولب قالدى. تۇمشۇغى بولسە بۇتۇن ئەسەل وە ئەرىلەر
ياپىش بولغانىگەن. ئاياغلەرىگە بولسە بال، ياغاچ پوكى، پوستلاقلەر
ياپشقان ئىدى.

ئەمما ئوياغ — بوياغى بلەن ئىشى بولمەدى. نىگە كم جودە
ئويقو باسدى. ئىك ياقن بىر ياغاچ تامورى ئاراسىدە بىر بورچە كىدە
ئورەلب ياتب ئالب ياپشقاق يورنىنى شىرەلك قولى بلەن بىكتب
تىردەن خورلەب ئويقوگە كىتدى.

— ئو چوقوردەن چىقب ئالدىمى؟ دىب بوتە ئەمەكىنىك حىكايەنى
قاندەى پىترىش كوتەمەى سورەدى.

«تۇردى» ئەيقچەنڭ قاواقلەرى ئەرى چەقىشىدەن قارنى بولسە ئەسەلدەن شىشىدى.

— ئەلبەتتە بىر ئىلاج قىلىپ چىققان مۇندى ئەقىچە ئۈندە ئوزاق
ئولتۇرە ئالدى دىب ئويلايسەنمى؟ دىب جەواب بېردى دە —
ئىندى چىساق بولدى دىب ئويلايمەن. غەكىللەشلەر ئىشتمەي
قالدى. ئىندى قورقنىچ بولمەسە كىرەك» دىدى.

ئول سىكىن شاخچەلەر ئارەسىدىن چىقىپ قەرەدى.

— ھە. ھەممە ياغ تىنچلىق. تور، كىتىك — دىدى — مەنەنەنە چىلىم
تاش يانيدە يومالەب ياتىدى، خوددى ئاتى تاشلاغان جايىدە يە —
دىب قوۋانچىلى ئاھەڭدە قوشوب قويدى. كىيىن بو يوزلەرى
ششكەن، لايگە بويالغان ئىكى قاچقاتى بۇ كۇلۇش، سىۋونچىلى جىلمەيش
بلەن كىك يارۇغ، ئاقتابلى مەيدانگە چىقىشىدىلەردە تىككەيب ئالدىلەر.
ئەمما ئايدەن ئەمەكى ئو يارغلىقدە ئەۋۋەل بوتەنى كورب سوڭ
ئوزىگە قاراغاندا جىلمەيشى يوق بولدى.

— ئويگە قەيتكەنمىزدە بىزدەن تازە كۈلەدىلەردە. — دىب قويدى.

II

ییر ته گیده گی شه هدر

II

يىر تەگىدەگى شەھەر

ئالتونلى ۋە گۇلاس تۇس بلەن بويالغان دەريا ئۈستىدەن چوزوق، پەست، ئەيتىب، بولمەيتورغان ياوايسى بر تاۋۇش ئىشىتلدى. «ئوۋ...ئوۋ...ئوۋ...ئوۋ...ئوۋ...» كىچە ئسىخ بولسە ھەم، بوتەنك يىلكەسىگە يىگىل بر تتراق توشدى، (Филин) ياپالاقلەر كىچكى ئولى تارتغانىدە ئول ھەر ۋەقت شۇندەي بولەر ئىدى.

— ھە، شويا پالاق قوشنى يەخشى كورەسەن شىكلك ئە؟ دىب ئايدىن ئەمە كى غور كىلەب قويوب. ئول ھەمەگە ھەم ياۋ، ھەر ۋەقت يىگەنىدەن كىين ئارتق ئولدر ب يورغان. دىدى، مۇنگە بوتە:
— بايقۇشلەر مۇنچەلك يامان ئىمەس دىگەن بولدى. ئونگە، «باي ئوغلى» جودەياقار ئىدى، ئۇندەگى مامق پەتلەرى يۇمالاق كوزلەرى، كەتتە چەنبەرەك دەي يوزلەرىنى ۋە ھىچكىم بىلمەيتورغان ئەللە قانداي غەلەتى، يەشەرن نەرسەلەردەن ئويلەشىنى ياقتىرەدر.

— بو ئوشە ئونچەلك ئوزاقدە ئىمەس، كون باتشە كەتتە قۇم چوللەرىدە يەشەيتورغان ئوزىگە قۇم كەۋەكلەرىدە ئوى سالغان كچكىنە بر «باي ئوغلى» ئىدى. ئول توقاي ئتلەرىدەي يىر قازشغا ئونچەلك ئۈستە بولمەسە ھەم كوپنچە توقاي ئتلەرىنك كىك، كەۋەكلەرىدە قولايغىنا جايلىنب ئالادى؛ مېھماندارچىلك قلغانىنى كرەسىگە ئول توقاي ئتلەرىنك ياش بالالەرىنى ئولدورە تورغان چنقراقلى ئىلانلەرنى ئولدورب يىدى «يىردى» ئوزى كۇن باتش ياغىغا بارىب توقاي

ئتلەرىنىڭ ئورناشغان قشلاقلەرىنى ۋە ئۇلارنىڭ ئويىنىڭ ئۈستىدە ئولتۇرە
تۇرغان كىچىك گەنە بايقوش بالالەرىنى كورگەن ئىكەن. تىپەچەلەر
ئارەسىدە چۇزۇلۇپ ئاقتابدە ئىسىن ياتقان چىنقراقلى ئىلاننى ھەم كورگەن
ئىچەلەر ئول يىردە جودە كوب بولار ئىكەن. ئوز كوزى بىلەن مۇ،
مليونلەرچە توقاي ئتلەرىنى ۋە ئولارنىڭ بالالەرىنى كوربىدر. ئەمما
چىنقراقلى ئىلاننى جودە ئاز كورگەندىر. شو كىچىك گەنە «باي ئوغللەرى»
چىنقراقلى ئىلانلارنى يىدەر ئىكەنلەر. بو تە: بىردى راستىنى سويلەگەن در
دىب ئويلەيمەن» دىدى.

— توغرى - دىب ئايدىن ئەمە كى كونگەن بولدى دە چىلىمىدەن
بر نىچە مەرتەبە چىكب ئالب فەقەت سەنك بىردىك بر نەرسەنى ئەيتمەي
قوبوبدر. ئول بو توغرىدە توقاي ئتلەرىنىڭ ئوزلەرى نىمە ئويلەشلەرن
بلە ئالەبدر. مەنە شونى ئولەردەن سورەسە ئىدى: بو تە بر ئاز پىچىك
ئەلەش قىل:

— توزوك، قاندى قىلپ ئول سوراى ئالادى؟ دىب سورەدى.
— ئەلبەتتە، ئەلبەتتە - توقاي ئتلەرىنىڭ بو توغرىدە نىمە ئويلەشلەرن
بىلش قىزىق بولەر ئىدىكو؟ مەنە مەن حازر سىنگە بر واقىجەنى ئەيتىپ
بىرەي، بو ئىسكى چىيىم ئالو ئالب بولسون. ئوندە سەن ئوزك بلەسەن،
كى توقاي ئتلەرى بو ئالا باي ئوغلى لارىنىڭ «يەخشى مى، يامان مى»
ئىكەنلىكى توغرىسىدە نىمە ئويلەشلەر ئىكەن.

— توقاي ئتلەرىنىڭ قشلاغى - دىب ئايدىن ئەمە كى سوز باشلەدى
- ئەنچە كەتتە بولاب ئون تەنابلەك قوروق دالەدە يايلىغان ئىدى. ئويلەرى
جودە تەرتىبىز يوروغدە ساچلىغان بولاب خوددى ئوندە ياشا وچىلەر
جاي يىتشمەيدى دىب ئويلەگەندەى بر - بىرگە جۇدە ياقن ئىدى. ئەمما

جای جودە کوب ئیدی. تیکسلک ییر تورت یوز چاقرم بولب ھەر نامانغە تۇمانلق ئۇقۇغەچە چوزۇلب کیتکەن بوش جای قانچە ديسەك بار. ئەمما يالغۇز بوشلق غینە بر ئاز کو کەت وە ئەنچە گینە ساف ھا و بار خەلاس ئیدی. ئەمما بو ئتچە ھەر سیقیلشېراق یاشاشنی یە خشی کوروشەر ئیدی.

ئویلەر ھەمەسی ییر ئاستیدە بولب بر توپ توپراغ تودەسی کەتتە کرش تیشیگی ئوستیدە تورەدی؛ بو توپراق تودەسی ئوینی کەتتە وە کیکلیگن بلدرەر ئیدی، نیکە کم ئویدەگی بۇتۇن چوقورلق، یولەکلەر شۇ توپراق ئورنیدە بولەر ئیدی.

بۇ ئویلەرنک ئیگەلەری - توقای ئتچەلەری بو تودەلەر ئوستیدە ئولتورۇب ئالب، ئە کللەب ئە کللەب بر - برلەر یگە یەنگی خەبەرلەرنی ییتکوزۇب تورەر ئیدیلەر. بران قۇرقنچ یاقنلەشب قالغاندە ئوز کەتتە تیشکلەر یگە ئورۇب قاچشغە ھەر مینوتدە حازر ئیدیلەر کی یالغوز ھاوادی ئایاغلارینک ئویناغانی کورونب قالەر ئیدی.

قشلاق جودە کەتتە بولب، فوqەرالەری جودە کچکینە - کچکینە ئیدیلەر. ئولەرنک بەدەنی، پۇچۇق بۇرنیدەن باشلەب، بەدەنیدە زورغە کورونەر کچکینە دۇمچەسی بار، دومچەسی ئون دویمچە (1) کیلەر ئیدی. ئو ئتچەلەرنک قولاغلەری قسقە، یاپالاق، کیك وە یومشاق ئیدی. بەدەنی بولسە یومالاق وە ئخچەمگنە ئیدی. ئول کەتتە بولغاندا باقیراق ئاناسی ئۇسترب یورگەن، ئە وۆەلگی حالیدەن ئونچە ھەم ئوز گەر مەس ئیدی. ئۇنک ئارقەسی قوم تۇسلی بولب قارنی ئاپپاق قنا قویروغینک کیتی قارە بر خاللك بولەر ئیدی.

(1) دویم — ئیکی بارماق ئینیدەك

بىر ۋەقتدە شو ئىچىلەردەن مۇكەممەل ئوز تۇپراغ تىپىلەرىدە
ئولتۇرۇپ ئالب يا ئۇ يۇمىلاق تىشىكلەرىدەن باشلەرىنى چىقارغىلىق
كىك كوك ئاسمان ئاستىدە باقىرىش ئەگىلەشەر ئىدى.
ئەمما بىزنىڭ ئىچىمىز ئولتۇرغان تىپىلەرنىڭ ياندىغى تىپىلەرىدە
بولىپ يۇمشاق جۈنلى قوشنىسى كۆرۈنمەس ئىدى، ئونىڭ ئۇيىگە
كىرىش ئالدىدە ئاقتاب ئاستىدە راھەت قىلىپ ئورەپ بىر يوغان
چىنقىراقلى ئالا ئىلان ياتەر ئىدى. ئونىڭ ئارقىسىنىڭ تىرىسى خۇددى
قورۇقلۇق ۋە ئىسغىلەردەن بورۇش كىتكەن. ئىلان ئوز ئاغرى ئىيەگىنى
ۋە ئاغرى تولوغ قاپچەلى ئۇچ بۇرچەكلى باشىنى بەدەنىنىڭ خەلقەسىگە
قويىپ خۇددى ئاۋ قاندىن ھىچ غەم يىمەيتورغان جانۋەرغە ئوخشەپ
ياتىپ ئالغان ئىدى.

بۇتۇن قشلاق ھەر خىل كىچىك سىدىن باشلاپ، بىر كەزلىك ۋە
كەتتەسى ئۇچ كەزگەچە كىلە تۇرغان چىنقىراقلى ئىلانلەر بىلەن تولغان
ئىدى. ئۇلەر يا ئاقتابدە راھەتلەنەپ ياتەر ئىدىلەر، يا دەنگەسەلك بىلەن
بو تىپىچەلەر ئارەسىدە سۇدرەلىشەر ئىدىلەر. ئۇلەر خۇددى بو قشلاقدە
ياشاۋچىلەرغە قارامانغاندەي بولۇپ يورەر ئىدى، چىنقىراقلى ئىلانلەر
بىردەن يىشىنى يەخشى كوروشەر شۇنىڭ ئۇچۇن ئۇلەر تاپىشى قىيىن
بولغان بو ئاۋقەت يىشىگە ھەر ۋەقت كىرىشە بىرمەس ئىدىلەر.
ئىچىلەر ھەم، ئىلان بار دىپ بىتاقەت بولشەدىلەر.

لىكىن تىپىچەلەر ئارەسىدە قۇرق كۆكەتلەر ئاراسىن قىيرىپ يۇرغان
كىچىك ئىچىلەر بو، يورەپ تۇرغان ئىلاننى كورگەن زەمان بىر
چىتكە سەكرەپ ئۆتىلەر؛ بو سۇدرەلە تۇرغان جەنۋارنى ئازگە
قىملاشەپ يوزلاپ يالترانغان كوزلەر قاراش تۇرالەر ئىدى.

بىزنىڭ ئىچىمىز ھەم ئوز كەۋەگىدەن چىقىپ ئوز ئىپەسىدە....
ئولتورۇپ ئالدى. ئول ئالدىغى ئاياغلارنى كۆرەگىدە ئاسلىتۇرۇپ
بران خەتەر كورنەسى دىب ھەر ياققە قەرەب چىقىدى.

قوشنى كەۋەك ئاغزىدە ياتغان كەتتە ئىلان بوجانۇرنى قورقۇتمەدى،
ئونىگە خەۋف تۇشۇرمەدى. ئول حازرغىنە يەخشىلەپ، تويىب تاماق
يىگەن، ئونچە قورقۇنچىلى ئىمەس ئىدى.

ئىچە يوقارى قەرەدى. جەنۇبىدە ئىك بەلەندە بىر لاچىن ئۇچەر
ئىدى. ئو ئاقتابنىڭ ياروغ نورىدە كورنەسلىك حالدە ئىدى، ئەمما
ئىچىنىڭ ئۆتكۈر كوزلەرى ئۇنى كوردى. ئول ئش ئالدىنى ئالب بىر
ئەكلىلەپ قويدى بۇ بىلگى بىر تىپەدەن بىر تىپەگە تىزگىنە ئوتتۇرا
تارقالدى. بىر مېنوت ئۆتكەچ بۇتۇن ئىچىلەرنىڭ كوزلەرى بو
قانائىلى قاراچىدە بولدى.

لاچىن قشلاقنىڭ خوددى ئوزىگە توشگۈنچە قاتتىق تاۋۇشلەر
كوتەرلدى. شۇندەن كىيىن بىردەن تاۋۇش تىندى. بو كەتتە قوش
قانائىنى يەرم يايىب بورىغە ئوخشەپ دەۋر ئالە - ئالە تۇشە باشلادى.
لاچىن جودە تىز تۇشدى، ئەمما بو قشلاق ياشاۋچىلەرى ئوندەن ھەم
تىز بىر نىچە مېنوت ئىچىدە دەرىۋە يوقالدىلار.

لاچىن يىرگە كىلىپ يىتگۈنچە ئىچىلەر ئوز ئويلەرىگە كىر
يەشىنىپ ئالدىلەر.

لاچىن بىر تىپە چە ئۆستىگە توشىپ ئۇندەن ئىگىرى - بوگىرى قىلىپ
ئويغ - بوياققە كوچە بىردى.

ئەمما ئو قايرىگە بارمەسن ھەممە جايدە خوددى شامال كوتەر -
گەندە ئىچىلەر يوقالماي ئىدىلەر. ئىك سوڭ لاچىن بو ئىچىدەن

ئاوقەت قىلىش ئۈمىدىدەن كىچىدى. بو قشلاقىدە بولا ياتقان بوزوق
ئش بلەن ئىشى بولماغان بىر چىنقراقلى ئىلانگە تاشلاندى.

لاچىن ئوز قاتتىغ چەنكەللىرى بلەن بوسودرەلە تورغان جانوهر نىك
باشىنىك ئارقەسىدەن توتىب ئالب ئەر قە سويەگىنى تىلاب ئالدى دە
كىين ئىك ياقىن بىر تىپەچەگە ئالب باردى، ئەتر افغا يالترەب تورغان
ئاچ وەئو كىتەم قاراشلەر بلەن قەرەب چىقدى. ئەتر افدەن ھەممە كەوہ كىلەر دەن
كوزلەر قاراشب، وە كىللەش تاۋۇشى ئىتىلەر ئىدى. ئىچەلەر سۇ كوشب
ئوز نارىز الغلەرىن بلدرەر ئىدىلەر. ئۇلەر ئىلان ئولگەنىگە قووانسەلەر
ھەم لاچىننىك بو قشلاقغا كىلگەنى ئۇلەرگە جودە ياقماغانلىغىن
بلدرمە كىچى بولدىلەر. بو ئىكى دوشمەندەن چىنقراقلى ئىلاننى
ئارتغراق دىب بلشدىلەر. ئۇلەر ئۇنىك عادەتىگە ئورگە نىشب بو ئش
قوشنىلەرغە تىكىشلى بولسە خوسوسەن ئۇنىگە جودە عاددى قاراشار
ئىدىلەر. لاچىن ھۇجۇمى بولسە، شوندىكى كۇتۇلمەگەن ئىدىكى بۇتۇن
قشلاقنى بىردەن تىنچىسز لەندىردى.

ئاوقەتنى يىب، قاتتىغ يىرگە تۇمشۇغىنى سۇرۇب ئەرتىب بو اب
ئۇچۇب كىتدى. ئۇل ئۇچۇب كوزدەن يوق بولغونىچە قشلاق
پاشمالاق خوجاينلەرى ئەللە - قاچان تىپەچەلەرى ئۈستىدە ئولتورۇب
ئالب، ھە دىب بولغان ئش دەن غىكەلەشدىلەر.

لاچىننى بىرنىچى كورگەن توقاي ئىچەسى جودە ھەم ھا ولقغان
ئىدى. بىر نىچە وەقتدەن كىين ئو ھەم تىنچىدى. كۇب ھا ولقغانلىقدەن
ئاچ قالوب تىپەچەسىدەن پەستگە كوكەتلەر سايىن چە يىنەشگە
تۇشدى.

ئۇل بۇ ياقملى ئىشكە كرىشە ئالغانى يوق ئىدى، قوشنى بىر
كەۋە كدەن بىر مەللە توسلى «باي ئوغلى» قاراغانن كوردى. ئونك
ئارقەسىدەن دەروەۋ ئونك جورەسى كورندى. ھەر ئىكەلەسى ياروغ
نورگە قەردب بىر نەرسە كوتكەندەى بولب قاپقارانغۇ كەۋە كىگە
قاراشب تۇرشدىلەر. ئۇلەر قاتتغ قارماق تەقلىد تۇمشۇغلارنى غىجرلاتب
ئەچچىغلەرى بلەن فىللەشەر ئىدىلەر. ئەمما كەۋە كدەن باشقە ھىچ
كىشى كورنمەدى.

باي ئۇغللەرى بىر نىچە فورسەت ئوزلەرىنك كەتتە، يومالاق،
جەھللى كوزلەرى بلەن قاراشب تۇرشدى. كىين يىنگل پوۋە كىگە
ئوخشەب ھەۋاگە كوتەرىلب، ئىچەنك كەۋە كى ئاغزىدە ئوچۇب
يوردى، باي ئۇغللەرى بىر كەۋە كدە قوللەرىگە كو كەت ساپىنى توتوب
ئولتورغان ئىچەگە قارەدىلەر، كىن تاغن بىر مەرتە بە تومشۇغلەرى
بلەن غىجرلاب قويوب يورەك بلەن بىر نەرسە قىماقچى بولغانغا
ئوخشادىلەر.

بىر - ئىكى سولاقايسىز يانباش تامان، خوددى قەفەس دە يۇرگەن
توتى يوروشىدەى قىلب يوروشوب كوتولمە كەن حالدە ئونك كەۋە كىگە
كرىشب كىتشدى.

ئىچە ئولتورب قالب، يەرم مینوتىچە قمرلەمەى جەھلى بلەن
ئەكللە بىردى. كىين ئول ھەم تەكلىق قىلنماغان قوناقلار كىتىدەن
كردى، ئول كرش ئالدىدە قاتتغ، جەھلك غىجرلاش ۋە چورلاشنى
ۋە ئەچچىغىدەن غىجرلاغان تۇمشۇقلەر تاۋۇشىنى ئىشتىدى. ئول قارانغۇدە
يەخشى كورە ئالار ئىدى، ئوز خاتونىنى كوردى. ئول مەمانلارگە
بۇلەرنك كىلىشىگە خورسەن ئىمەسلىگن بلدرشكە ترىشقان بولدى.

ئول بو باي ئوغللىرىگە ئاغزىنى ئاچىپ، تىلەرىنى غىجرلەتەت
ھۇجۇم ئىتتى، تاۋۇشى جودە خۇنۇك ئاواز بىردى. ئەمما قوناقلار
بولسە ئۇنى ترناق وە ئوتكور تۇمشۇقلەرى بىلەن قارشى ئالب
ياقنراق كىلىشكە قۇرقوتىپ قويدىلەر.

كەۋەك ئىكەسى چىقىپ كىلىگەندە بو ئىكى باي ئوغلىدەن بىرى
ئۇنگە يۈز ئۇگۇرب ئىدى. ئول ھەم ئوز باتۇرلغىنى يوقاتتى.
ئول يالغوز ھەكەب، تىلەرن غىجرلاتىپ باي ئوغلىغا قەرەب ئەكلىدى
خەلاس. باي ئوغللىرى ھەم بو نارىزا خوجەينلەر بىلەن ئۇرۇشمەدىلەر.

بىر نىچە مېنوت شۇندەى دوق وە قورقۇتۇلەر بولب ھاۋادە
نەپەتلەر وە نە جونلەر ئوچەر ئىدى. ئىك سوڭ كەۋەك خوجەينى
ھەم بۇتۇن توقاي ئىتلەرى كەبى تەبىئەتى ئوندىەى كىنە وە ئەداوت
ساقلاغۇچىلەردەن بولماغانى ئۇچۇن ئويىنك بىر چىكەسىگە قەرەب
كەۋەك كك يىتەرلك دىب بلدى. جەغەللەش كوڭلىگە تىگدى.

ئول بىلمەگەن توغرى كىشىگە ئوخشەب ئەللە قانداى بىر قاتتىغ
كوكت ساپىنى چەينەشكە كرىشى. ئول كۆبىدەن بىرى ئونى
يامغورلى كۇن ئۇچۇن كىرەك دىب ساقلەب يوروب ئىدى. ئۇنك
رەفېقەسى ئونك چىكەگەينى كوروب ئول ھەم كورەشمەى قوئە
قالدى. ئول ھەم بو ئەدەبىنر قوناقلەردەن يۈز ئۇگۇرب ئوز
تېپەسىگە چىقىپ ئولتورب ئالدى.

باي ئوغللىرى ئوى ئىگەلەرىدەن قوتولغانلەرى ئۇچۇن خورسەن
بولب بىر بورچەككە تىقىلىشىپ مودرەلە باشلايدىلەر.

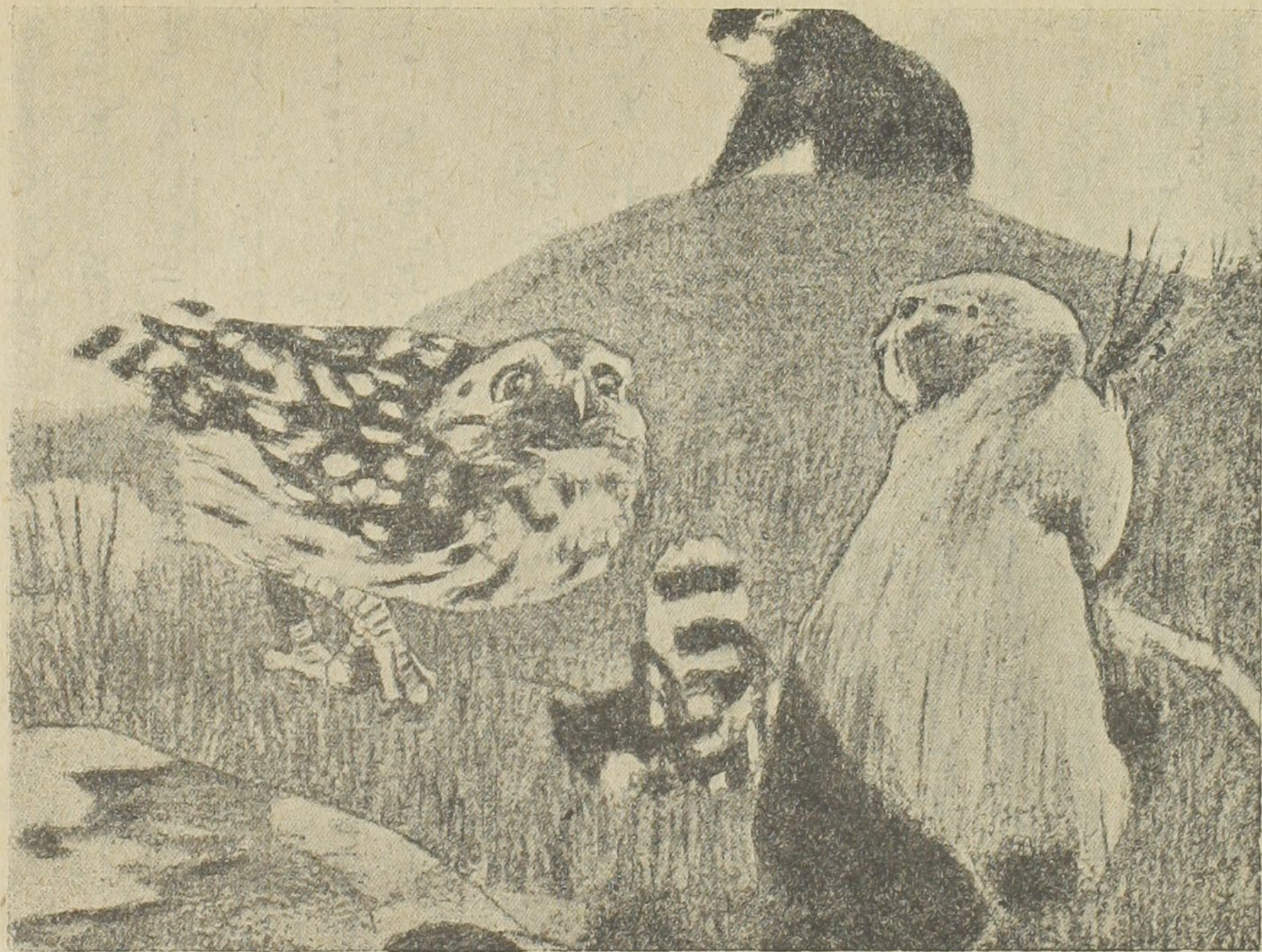
— ئەۋۋەلگى كەۋەكدەن ئولەر مۇنچە تىنر قاچىپ چىغانلار يىغا
نەمە سەبەب؟ كىم قۇۋلاغان ئىكەن؟! دىب بو تە سورەدى.

— ھە! چىنقراقلى ئىلان دە! دىب ئەمەكى جەواب بىردى.
چىنقراقلى ئىلاننىڭ ئوز جايىدە ياتە بىرش كوڭلىگە تىگب، ئول
باي ئوغللەرى ياتقان كەۋەكگە كوچمە كىچى بولدى. شوندى قىلب
باي ئوغللەرىغە ئويلەب ئولتورمەدى تىنراق ئوروب قاچشقا توغرى
كىلدى، ئەمما باي ئوغللەرى كور قىلە تورغان كوزلەرىنى خىرە
قىلە تورغان ياروغ كۇندە چىدەب يورالمەيلەر شۇنىڭ ئوچۇن
مۇندە ئىك ياقندە ياشاغانلارى ئوچۇن بىزنىڭ ئىچە لەرمزغە قوناققا
كىلدىلەر.

ئىچەلەرىمىز بۇتۇن كۇن خەفە بولب يوردىلەر، ئولەرنىڭ ئويى
شوندى كىك ۋە قولاي ئىدى بو ئىكى يومالاق كوزلى، ئوتكور
تومشوغلى، قايغولق بو ئىكى كىشى ئويى بۇتۇن كورمىز كور گەزىلەر.
شۇنىڭ ئوچۇن ئولەر بۇتۇن كون، بو ئىش كىتىدەن جودا قزىقە
تورغان قوشنىلەرى بلەن تاشقەرىدە ئەوجىلەب ئولتۇرشدى. ئولەر
بو ئەلەمگە ياردەم ئوچۇن تۇرلى حساب ۋ مەسلە خەتلەر كورسەتەر
ئىدىلەر، ئەمما بىتتەسى ھەم بولەردەن ئوزى بلە باي ئوغللەرىنى
قوۋلاشغە بارمەس ۋ قوۋلاشمەس ئىدىلەر بوندى ئىلەر بو قشلاقدە
بولماغان، كورامە گەن ئىدى. توقاي ئىچەلەرى ھىچ بىر ھۇجۇم
قىلماغان ۋە قىلمەيدىلەر.

كىچ بولغاندە ئولەر ئويلەرىنى تەمام ئوزلەرىنىكى قىلب ئالدىلەر.
قارانغولقدە باي ئوغللەرى جانلانب كەۋەكدەن چقىلەردە تىپە چە
ئۇستىدە ئولتۇرب ئالدىلەر. تۇن بولب كوكدە يولادوزلەر يانە
باشلاغاندە ئولەر تاۋۇشسىز قاناتلەرىنى قاقب، كىچكىنە يىر كەۋلەپتورغان
خەيوانلەر ئارقەسىدەن قوۋۇشقا تۇشۇشدىلەر.

بايقۇشلەر بىر كەۋەككە قارادىلەر، بىر قوليدە بىر ئوت ساپىنى تۇتقان ئىچە گە
ھەم قەرەب، تۇمشۇغلەرن قىرلاتىپ بىر دەن كەۋەگىگە كىرىپ كىتىشىدى.

ئوردى ئىسمىلى ئايق بالانىڭ وانىمىسى ۋە يىرتەگىدە گى شەھەر ۈ

باي ئوغللەرى بو شيرين ئويون بلەن ئاوارە بولب يورغانلەرىدە
ئىچەلەر باشىغا بر ئوى كىلب قالدى. بو ئوى ئۇلەردە ھەر وەقت
ئىمەس بەلكى ئاز بولەر ئىدى، شۇنك ئۇچۇندە ئۇلەر بو تۇشچەلەرىنى
ئىسدەن چىقارمەسلىق ئۇچۇن تىز ئىكە ئاشوروشقە شاشلدىلەر. كەتتە
كرە تورغان تىشكەلەرىنى ئاغزىدەن يەرم گەز بىرى راغىنى بىر كىتمە كىچى
بولشدىلەر، ئۇلەر كوب-كوب تۇپراغ كىلتىرىب تىشكىنى بىر كىتتى.
كىين ئويالەرىنى نەرى ياغىدەن باشقا بر تىشك قازىب تىپەچەنك
قارشى ياغىدەن چىقىدىلەر. مۇندەن سوڭ ئۇلەر يۇمالاق بولب
ئورەلىش ئوخلەشدىلەر.

تاڭ ئاتقاندە باي ئوغللەرى قايتتىدى. ئۇلەر يۇلە كىك تىشىكىگە
جودە ئىمان بىلەن باش تىقب، كىشىدى. ئەمما تىشك دىوارلىگە
ئورولب قايتب بر گەزچە ئارقەغە ئۇچۇب توشدىلەر.
ئۇلەر بونىگە جودە ئەچچىلەنب، پەتلەرىنى تىككەيتتۇرب،
تۇمشۇغلەرىنى غىجلىلەتب تىشكىنى ئىكى ياغىدە تۇرۇشوب بو نىمە
دىب سۇرۇشتۇرۇشكە كىشىدى ئەوۋەل برى، ئوندەن سوڭ ئىككىچىسى
تاغن بو يولە كىگە بو نىمە گەپ ئىكەنلىگىن بىلشكە كىشىدى.
ئۇلەرنىڭ ھەيرەتى سوڭ دەرەجە ئارتق ئىدى. ئۇلەر بۇنۇڭ
تىشك ئىكەنلىگىن بىلەر ئىدىلەر. ھەر بر ئوڭغايىزلىق ئولەرنى تاغن
ھەيران قالدرب ئەچچىلەندىرەر ئىدى. ئىك سوڭ ئۇلەر ياڭلىشكەن
ئىكەنمىز دىب بىلشدىلەر. ئۇندە تىپەچە ئەترافىدە بر ئىدىلەنشىب
ئالوب يەنگى بر تىشك تاپشدى. ئۇلەر تىچشوب بر-برىگە سويەنشىب
يەنگى بر بۇرچە كدە ئولتۇرب ئالشىدى.

ئىچەلەر ئونگە جۇدە بىر جىر كەن ب قەرەب قويدىلەر دە، تاغىن
ئوخلاشغا تۇشدىلەر.

شۇندەن كىيىن ئۇيدە تىنچلىق حۇكۇم سۇردى. ئۇي ئىگەلەرى
بىلەن مەھمانلە قەيتىب بىر بىرلەرگە ئەھمىيەت بىرىشمەدى. ئەمما
تىز فورسەتدە ئۇي ئىگەلەرىدە بىر نىچە مەنگو ئاچ، ئىكچكە تاۋۇش
بىلەن پىشلەيتورغان كىچكىنە كوزى يۇمۇق بالالەرى بولب قالدى.
باي ئوغللارن بو ئۇينك يەنكى يەشەوچى لەرى بىلەن جودە
قىزىقىش قالدیلەر. ئەمما ئىچەلەر شۇندەى بىر ئەچچىغ بىلەن ئولەرگە
ھۇجۇم قىلشدى كم باي ئوغلى لەرىغە، بورچە كگە تىقىلىش حازر
بولب تۇرشگە توغرى كىلدى. باي ئوغللارى ھەم ئوز ئىشلەرىنى
وہ ھىچ نەرسەلەرى كم بولماسلىغىنى بىلەر ئىدىلەر. فەقەت بىر ئاز غىنا
چىدەش كىرەك بو بەختلى ئاتا-ئانالەرنك وەقت-وہ قتى بىلەن
بۇنچەلك دققەت قلب قاراشلەرى بولمەى قالشىنى ھەم باي ئوغللەرى
يەخشى بلەر ئىدىلەر.

باي ئوغللارنىكى توغرى چقدى. بو كىچكىنە ئىچەلەر تىرىكراق
بولب، ئوز باشلىراق بولا باشلاغان سەرى، قەرىلەرى بونگە
ئۇنچەلك قاراشمەى قالدیلەر، بو چاقالقلەرنى كىچكىنە كوزچەلەرى
ئىچىلب ئانالەرى قانچا تەئكىد قىلسەلەر ھەم كەوۋە كدەن چىقا
باشلەدىلەر. ئولەرنى ئۇزلەرى ھەم جۇدە كوب بولب، ھەمەلەرگە
قاراب يۇرۇش قولای ئىش ئىمەس ئىدى.

بىر كۇن كىچەسى باي ئوغللەرى ئوز بۇرچە كلەرىدە قىرلەش
قالغانلەرىدە بو كىچكىنە ئىچەلەر ئولەرگە ياقىلەش بارب قالشدى،
سىكن چىبىللەگەن تاۋۇشى چقدى-ئاناسى نك ئالدىغا تىتە جودە

قورقغان بالەسى قەيتىدى. باشقە بىتەسى ئارقەسىغە باي ئوغللىرىنىڭ
تىمىر ترناقلىرى كىرگەن، باي ئوغللىرىنىڭ ئالدىدە، بۇرچە كەدە
چوزۇلب ياتغان ئىدى.

ئاناسى باتۇرلۇق بىلەن قۇتقازشغا يۇگۇردى. بۇ بولەك بالالەرىدەن
كىتىشى بىلەن ئىككىنچى ياقىدەن ئولەرنىڭ ئالدىغا باشقا باي ئوغلى
يىتب كىلدى.

تەچەلەر ئاناسى نىمە قىلىشىنى بىلمەي حەيران بولۇپ قالدى.
ئول بىتەسىنى ھەم قوربان قىلىشقا كوڭلى بولمەدى. ئول قالغان
بالالەرىنى ئوز ئەتراپىغە يىغىپ ئالب، بو ئولدورۇچىنى ھەر نىمە قىلىپ
قورقۇتۇپ ئەكىللەر ئىدى. بونۇڭ قىچقىرىشىگە ئاناسى يىتب كىلىپ،
باشلەرىغە كىلىگەن ھەر تۇرلى سۇ كىشلەر بىلەن بونى سو كە باشلادىلەر،
ئەمما باي ئوغللىرى بە خىرور ئولەرگە ئارقالەرىنى ئۇگۇرۇپ ئالب
ئولەرىنى يىشىگە باشلادىلەر.

بالالەرى ئەنچە ئۇسشۇدى؛ ئانالەرىغا ئىندى ئولەرگە كوپ ھەم
قاراش توغرى كىلمەدى. باي ئوغللىرى بولسە ئولەرگە ئارتقۇ دىققەت-
قىلىشىدى. شۇنۇڭ ئۇچۇن دالغا چىقارۇلۇپ تۇرگان نەرسەلەرنى چىقۇرۇشقا
ھەم ۋەقت بولماي قالدى.

ئايدين ئەمەكى توختەپ، چىلىمىگە تەمەكى سالە باشلەدى ۋە بو تە
نىمە دىر ئىكەن دىب كۇتۇپ تۇردى. بو تە بولسە جودە قاينۇلۇق قەرەب
خوددى بىر نەرسە دەن ئومىدىسىز لەنگەندەى بولدى.

— ئىندى ھىچ بىر بىردى سوزىگە ئىشەنمەيمەن-دىب ئوندىن حەفە
بولغان تاۋۇش بىلەن ئوزول-كىسل قىلىپ ئەيتىدى-مەن ئىندى دونىادە
توغرى «باي ئوغلى» بارلىغىغا ھىچ ئىشەنمەيمەن.

1722

1722

№ 50

Цена 25 в.

نہرخی 25 تیین

Roberts, Charles

Prıključemija

teddi i podzemnyj
gorodok

1925

[Uzbekisch]

Fao 3224

Handwritten text at the top of the page, possibly a library or collection mark.

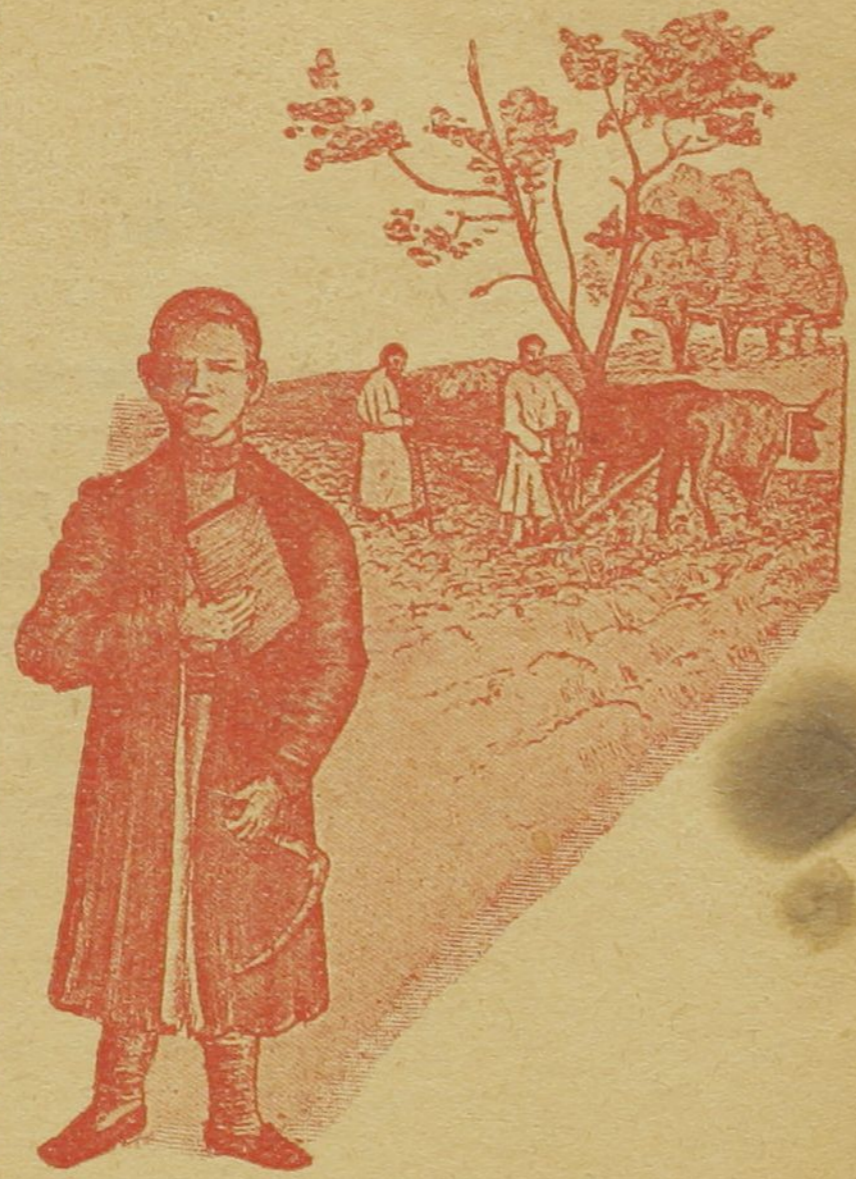
بۇتۇن دۇنيا يوقسۇللارنى بىرلەشتىڭىز!

بالالار كۈتۈپخانىسى. 2 كىتاب

چارلىز-روبيرتس

Fac 3224

تۇردى ئىسەلى ئايىق
بالاسىنىڭ واقىيەسى
ۋە
يىرتەگىدەكى شەھەر

ئوقۇتقۇن ئىشلەشكە ئورگان!

س.س.س. ر. خەلقلىرىنىڭ مەركەز نەشرىياتى
مەسكەۋ- 1925 يىلى

Inches 1 2 3 4 5 6 7 8

Centimetres 1 2 3 4 5 6 7 8

Blue Cyan Green Yellow Red Magenta White 3/Color Black

Farbkarte #13 B.I.G.

